సెలవయింది

- గంధం యాజ్ఞవల్క్య శర్మ

(ఆంధ్రప్రభ సచిత్రవార పత్రిక ఫిబ్రవరి 27, 1963 సంచికనుంచీ)

నమ్మకం కుదరడం కష్టం. నమ్మకం ఉన్నా విడవకుండా దేవుని కొలవడం మరీ కష్టం. నమ్మి కొలిచేవారి సంఖ్యఎప్పుడూ స్వల్పమే అలాంటి వారికి స్వామిని కొలవడం వల్ల మాత్రమే తృప్తి చేకూరుతుంది. స్వామి సేవకు ఏమైనా అంతరాయం కలుగడం వారు సహించలేరు.

వర్షపు జల్లు కొంచెం వెనుకాడింది.

"నాయనా, రామూ, ఎవరో ఏమో అన్నారని సాక్షాత్తూ ఆ వెంకటేశ్వరస్వామికి అపచారం చేస్తామా? తెల్లవారితే ఆ స్వామి కళ్యాణ మహోత్సవం. మనం వెళ్ళి సేవించకుంటే ఆ పాపం మహాగ్రమై మనలను జన్మజన్మాలకు వెన్నాడదూ?" అన్నాడు కృష్ణంరాజు తమ్ముడు రామరాజుతో.

రామరాజు మొరాయించాడు? "నేను మళ్ళీ ఆ ఊరి పొలిమేర త్రొక్కను" అని.

కృష్ణంరాజుకు కొంచెంగా దగ్గు తెర వచ్చి సర్దుకుంది. కాని మనసు వికలమైంది. బాధతో సుళ్ళు తిరిగింది. రామరాజు తన నిర్ణయం అంతిమమన్నట్లు చెప్పి పోయాడు అక్కడి నుంచి. కృష్ణంరాజు హృదయం కలుక్కుమంది. ఆ బాధ శరీరమంతా వ్యాపించినట్లు అనిపించింది.

రాజు ఓపిక చేసుకుని బయటకు వచ్చి తొంగి చూశాడు. ఆకాశమంతా నల్లని మేఘాలతో పొంచి ఉంది. తూర్పు దిక్కుగా ఎర్రనైంది. మిన్నున ఇంద్రధనస్సు వెలసింది. దక్షిణ దిశగా చిన్న సౌదామిని భ్రమిసింది.

"రేపే స్వామివారి కళ్యాణ మహోత్సవం" గొణుక్కుంటున్నాడు రాజు. నలభై సంవత్సరాలు ఆ స్వామి సన్నిధిలో బ్రతికాడు. తన జీవితాన్నంతా ఆ స్వామి భజనలో పునీతం చేసుకున్నాడు. అలాంటిది ఈ నాటికి స్వామిని వదిలి వేయటమా? రాజు మనసు కలత పడింది. అలా జరగడానికి వీలులేదు. అలా జరిగితే తన ఈ జన్మకు అర్థం లేదు. నిష్కృతి లేదు. రాజు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాడు.

ఇంటిలోనికి వెళ్ళి కావడి పెట్టెలోని పాత శాలువా, నలువది సంవత్సరాలుగా తన్నంటి పెట్టుకున్న భజన చెక్కెలు తీసుకున్నాడు. ఏకాయెకిన ఒంటెద్దు బండి గంగులు దగ్గరికి వెళ్ళి, "వైకుంఠపురానికి బండి కావాలి" అని అడిగాడు.

గంగులు క్షణకాలం నిరుత్తరుడయ్యాడు. ఆ వయసులో కృష్ణంరాజు ప్రయాణం. అందులో ఒక ప్రక్క ముంచుకు వస్తున్న వర్షం.

"బాబూ! పైన మొగిలి లేచింది. మిన్నున కైవారం వేసింది. జల్లాగదు" అంటూ నసిగాడు.

"నా స్వామి కళ్యాణమూ ఆగదు" తనలో తాననుకున్నాడు రాజు. పైకి, "కాదు, గంగులూ! వెళ్ళాలి. కావలిస్తే రేటు ఎక్కువ తీసుకో" అన్నాడు.

గంగులులోని ఆశ వెర్రులెత్తి అనుమానం, భయం సద్దుమణిగిపోయాయి.

సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు, ఈదురుగాలి, చిరు చినుకుల జల్లుతో పాటు కృష్ణంరాజు వెక్కించుకుని గంగులు ఒంటెద్దు బండి ఎండ్రాయి గ్రామం నుంచి బయలుదేరింది వైకుంఠపురం కేసి.

✡✡✡

ఎండ్రాయి గ్రామం, గుంటూరు నుండి అమరావతికి వెళ్ళే మార్గంలో ఉంది. ఆ గ్రామంలో కృష్ణంరాజు వంశం ఒకటిన్నర శతాబ్దాలుగా ఉంటున్నది. అతని తాత ముత్తాతలందరు ఆస్తికులు; పాండిత్యం కలవారు. అనాదిగా వారు వృత్తిగా భజన పాఠాలు చెప్పుకుని జీవిస్తున్నారు. ఆ భజనలోనే వారి ఇహ పర పరమార్థాలు నిక్షిప్తమయ్యాయి. ఎండ్రాయి గ్రామానికి, వైకుంఠపురానికి ఐదు మైళ్ళుంటుంది. వైకుంఠపురంలో శ్రీ వెంకటేశ్వరస్వామి కోవెల ఉంది. అనాదిగా కృష్ణంరాజు కుటుంబానికి, వైకుంఠపురంలో ఉన్న ఆ శ్రీనివాసునికి అనుబంధ బాంధవ్యాలేర్పడ్డాయి. ఆ గ్రామ ప్రజకు రాజు కుటుంబం దైవసమానం. రాజు కుటుంబానికి ఆ గ్రామ ప్రజలంతా భక్తకోటే! వారినందరిని నిరంతర సేవా నిరతిలో ముంచి, ఆ జగన్నాధుని పాద సన్నిధికి చేరువ చేసే వ్యవస్థ తమది. ఆ ప్రయత్నంలో వారి జీవిత పారమార్థిక చింతన ఉంది.

సరిగ్గా 55 సంవత్సరాల క్రితం కృష్ణంరాజు పదిహేను సంవత్సరాల నూనూగు మీసాల వయస్సున ప్రవేశించాడు. తాత సుబ్బరాజుగారి చేత పండరి భజనకై జీవితాన్ని కైంకర్యం చేస్తున్నట్లు ఆన తీసుకుని, నడుముకు కాసె బిగించి, చేత చెక్కబట్టాడు. అది ఓ పవిత్ర విద్యా సంస్కారాభిలాష; కూచిపూడి వారు అయిదవ ఏట గజ్జె కట్టడంలాంటిది.

చేత చెక్క పట్టిన నాటి నుంచి రాజు పరవశమందాడు. లోన చిత్త సంస్కారం, అనాదిగా వస్తున్న వంశ సంస్కారం కలగాపులగంగా కలిసి రాజు తన జీవిత పరమావధి కేసి సాగిపోయే ప్రయత్నంలో ఉత్తీర్ణుడు కావడానికి ఎంతో ఉపకరించాయి. రాజు మిస మిసలాడే ఇరవై సంవత్సరాల వయసు నాటికి భజనలో ఉత్తీర్ణుడయ్యాడు. భద్రాచల రామదాసు కీర్తనలు పాడితే, గోపన్నే రాజులా జన్మమందాడనేవారు.

✡✡✡

ప్రకృతి ఫెళ ఫెళ మంది.

ఆలోచనల నుంచి తేరుకుని ముందుకు చూచాడు. కనుచూపు మేరలో వైకుంఠపురం కనిపించింది.

కృష్ణంరాజు 'అదిగో వైకుంఠపురం' అనుకున్నాడు, కొండ ప్రక్కగా కనపడ్డ కరణంగారి భవంతి చూచి, ప్రాణం లేచి వచ్చినట్లయింది. వెంటనే 'శ్రీరామచంద్రా!' అనుకుంటూ కనులు మూసుకున్నాడు ఆనందానుభూతితో. రామదాసు గానం చేసిన 'అదిగో భద్రాద్రి - గౌతమి ఇదిగో చూడండి!' అన్న భజన పాట జ్ఞప్తికి వచ్చింది. వైకుంఠపురంలో వేంచేసి ఉన్న వెంకటేశ్వరస్వామి రామస్వామిగా, వైకుంఠపురమే భద్రాద్రిగా, దాని ప్రక్కనే పారుతున్న కృష్ణమ్మ గౌతమిగా పొడకట్టాయి. మనసంతా సంతోషంతో కదను త్రొక్కింది. "ముదమున సీత, ముదిత లక్ష్మణులు చేరి గొలవగా రఘుపతి యుండెడి, అదిగో భద్రాద్రి, గౌతమి ఇదిగో చూడండి" అంటూ గొంతెత్తి కూనిరాగంతో ఆలపించాడు. మరో అర్ధక్రోసుపోతే చాలు, వైకుంఠపురం వచ్చేస్తుంది. వచ్చేసినట్లే భావిస్తూ రాజు కండ్లు మూసుకున్నాడు.

వైకుంఠపురానికి, తనకు, ఆ వెంకటేశ్వరస్వామికి ఏమిటో ఈ సంబంధం! తనకు ఆ ఊరికి తొట్ట తొలిసారిగా సంబంధం ఏర్పడిన నాటి సంఘటన జ్ఞాపకానికి వచ్చింది రాజుకు. తనప్పటికి ఇరవై ఏండ్లవాడు, తన తాత సుబ్బరాజుగారు తన వెంట ఇలాగే

స్వామివారి కళ్యాణం ముందు రోజు తీసుకుని వెళ్ళారు. అప్పటికి తాతగారికి తనకు ఇప్పటిలాగే డెబ్భై సంవత్సరాలు. మొట్టమొదట తనచేత భజన బృందం నడిపించారు తాతగారానాడు. ఆ రోజు తాను భజన చెబుతుంటే ఊళ్ళో వాళ్ళంతా ముక్తకంఠంతో అన్నారు, తాతను మించిన వాడని. తాతగారానాడు తననా ఊరికి, ఆ ఊరిని తనకు అప్పగించి, "నేను పెద్దవాణ్ణయ్యాను. ఇక అబ్బాయిని మీ కప్పగిస్తున్నాను" అన్నారు.

ఆ గ్రామ ప్రజ ఔదాలదాల్చింది.

"నాయనా, ఏనాటిదో ఈ బాంధవ్యం మనకు! ఈ స్వామిని కొలిచి, ఈ ప్రజకు ముక్తినిచ్చి నీవు ధన్యత గాంచు" అన్నారు తనతో. ఆ మాటలు ఈనాటికి ధ్వనిస్తున్నాయి తన ముందు. అంతా ఆ రోజు తనను చిన్నరాజుగారని ఎంతో గౌరవించారు. పెద్ద రత్తయ్య ఇంటికి పిలుచుకుని పోయి తాతగారికి, తనకు పంచల చాపు పెట్టి పంపించాడు.

"ఏరొచ్చింది రాజుగారూ!" అంటూ గంగులు వేసిన కేకకు రాజు గతం నుంచి మేల్కొన్నాడు. ఎక్కడ వర్షం పడ్డదో వైకుంఠపురాన్ని అంటిపెట్టుకుని ఉన్న ఏరు పరవళ్ళు త్రొక్కుతున్నది.

"సంగడన్నా లేడు, రాజుగారూ!" అన్నాడు గంగులు. రాజు ఆకాశం కేసి చూస్తూ ఉండిపోయాడు. దిగంతాన్నంతా వ్యాపించే కాంక్షతో వరుణుడు కారు మేఘాలతో వస్తున్నాడు. కుండపోత తప్పదు.

"బాబూ! తిరిగిపోదాం" నసిగాడు గంగులు. రాజుకు దగ్గ తెర వచ్చింది. ఆ తెరతగ్గేపాటికి ప్రాణాలు ఎగిరిపోయినట్లే అనిపించింది."

"వైకుంఠపురానికి వెళ్ళాల్సిందే"అన్నాడు రాజు. "నీవు తిరిగి వెళ్ళు, గంగులూ" అంటూ కిరాయి ఇచ్చివేశాడు.

గంగులు తిరిగి వెళ్ళిపోయాడు. ప్రక్కనున్న మర్రి క్రింద కూర్చున్నాడు రాజు. ఒంటరిగా, ఆ చీకట్లు క్రమ్ముతున్న సంధ్యలో రాజుకు ముప్పయి ఏండ్లనాటి సంఘటన జ్ఞప్తికి వచింది. ఆనాడూ ఇలాగే ఏరు ఉరికింది. పైన జోరున వర్షం కూడా పడుతున్నది. అయినా తానూ పట్టుదలగా కళ్యాణం చేయించాలి, గజ్జె కట్టి భజన చేయాలి - అనే పట్టుదలతో అదే మర్రి క్రింద నిలువబడ్డాడు. అంతలో ఆవలిగట్టు నుంచి భుజంగరెడ్డి గొంతు వినపడ్డది, "భజన పంతులుగారూ!" అంటూ. తాను పలికాడు. భుజంగం ఏరుకడ్డం పడి వచ్చి దాటించాడు. భగవంతుడే స్వయంగా భుజంగం రూపంలో వచ్చి దాటించాడేమో అనిపించింది. ఆనాటి భుజంగం ఈనాడు లేడు. రాజు కనులవెంట రెండు నీటి బొట్లు రాలాయి. "మరి ఈరోజే రూపంతో వచ్చి తీసుకొని వెళతాడో ఆ స్వామి!' అనిపించింది. చేతిలోని భజన చెక్కలు అప్రయత్నంగా కదిలాయి. గొంతుక "నను బ్రోవమని చెప్పు నారీశిరోమణీ! జనకుని కూతుర జననీ జానకమ్మ, నను బ్రోవమని చెప్పవే -" అంటూ పాడసాగింది. చేతిలోని చెక్కలు తాళం మార్చాయి. "ప్రక్కన చేరుక... చెక్కిలి - నొక్కుచు" అంటూ ఆ చరణం వివిధ గతుల్లో, వివిధ పద్ధతులలో, వివిధ తాళాలతో తాండవం చేస్తూంది. రాజు పరవశమైపోయాడు. వెనుక ఒకసారి స్వామి కళ్యాణానికి బందరు నుంచి వచ్చిన సాని మేళపు నాయకురాలు, రాజు నోట ఆ పాట విని, మరునాడు ఆయనను పాడమని తాను అభినయం చేసింది. ఆహా అమోఘం! అని అబ్బురపడి పోయారు రాజుగారు. 'ఆహా! ఆలయ విన్యాసం అత్యద్భుతం!' అని మెచ్చుకుంది ఆ నాయకురాలు. ఆ యేడే రాజుకు బంగారు కట్లు, పూలూ వేయించిన భజన చెక్కలను ఇచ్చి సన్మానం చేశారు. ఆ ఊరిలో ఆ చెక్కలను చూచి తన్మయత చెందారు రాజు క్షణకాలం. గతంలోకి దూసుకు పోయాడు.

భామాకలాపాన్ని ప్రదర్శించింది ఒకనాడు నాయకురాలు. భామను చెలికత్తె ఉడికిస్తున్నది, "మల్లెపందిరదిగో సుందరి! మాధవుడల్లడుగో" అంటూ. ఆ పాట మనోజ్ఞంగా ఉంది. మర్నాటి కల్లా తను భజన కత్తుకు అతుక్కునేలా సాధించాడా పాటను. తాను ఆ పాట పాడుతూ, భజన వరస వేస్తూ చక్రభ్రమణం చేయిస్తూ ఉంటే వృద్ధుల్లా కనిపించే ఆ రసమూర్తులలో ఎంత ఆర్ద్రత విలసిల్లుతున్నదో! అంతా తాముగా భ్రమించి భ్రమణాలు చేయిస్తున్నట్లు, చేస్తున్నట్లు అనిపించింది. నాయకురాలు 'రాజుగారి చెక్కలకు

పలుకని పదమూ, పాటా ఏదీ ఉండదు. పద్యాలు కూడా పలుకుతయ్యేమో!' అంటూ, తన మెప్పును ప్రకటించింది. ఆ రాత్రికి రాత్రి రాజు గజేంద్ర మోక్షాన్ని భజన వరసకు అనుగుణంగా పాటలను ఏరి కూర్చాడు. అందులో గజేంద్రుడు దీనుడై లావు దప్పి, ప్రాణము మిన్ను పట్టుతుండగా ఆయాసపడుతూ, అటూ ఇటూ ఊగుపోతూ, త్రాణలేక ఆక్రోశిస్తున్నట్లే ఆ బృందమంతా ఏకంగా కదులుతున్నట్లనిపించింది. నాయకురాలు అర్ధనూట పదహార్లు తాంబూలంలో పెట్టి రాజుకు ఇచ్చి దండం పెట్టింది.

ఆనాటి కళాభిమానం అలాంటిది.

"బాబూ! దండం బెడతా!" అంటూ వినబడ్డ చుండి సీనుడి కేకకు మేలుకొన్నాడు రాజు.

చుండి సీమప్పు! వైకుంఠపురాన్ని ఏభై సంవత్సరాలుగా అంటి పెట్టుకున్న కావలివాడు. "ఏం బాబూ! ఏరు దాటనివ్వలేదా!" అంటూ దగ్గరగా వచ్చాడు సీనుప్పు.

"అవునా. స్వామివారి కళ్యాణానికి రావాలని వచ్చాను" అన్నాడు రాజు.

"నేను దాటవేస్తాను" అంటూ రాజు మనసు కదను త్రొక్కింది. "నన్నుబోవ నడిచి వచ్చితివా! నా పాలిట దైవమా! నా రామచంద్రా!" అంటూ చరణాన్నందుకుంది మనస్సు. సీనుడు రాజు వెంట నడుస్తూ, "ఏందో బాబూ! కాలమంతా పిదప కాలమైపోయింది. ఎనక మన రోజుల్లో భజన వరసబడితే దేవుడాడ ప్రత్యక్షమయ్యేవాడు. ఇప్పుడా ఓపికలూ లేవు. ఎంత సేపటికీ, ఆ బాకాల్లో పిచ్చి పాటలు పాడిత్తూ చెవులు గింగురుమనిపిత్తుండారు. డానుసులంట. పిల్లల్ని ఎగిరిత్తిన్నారు ఎద్వ గంతులన్నీ. కోటయ్య స్వామి తిరణాలకు కొండ కెళ్ళితే, ఈ ఏడు బాబూ, పెబలన్నిటికీ, ఎనక కట్టే శివలీల గుడ్డలు లేవు - అన్నీ సినిమా కాకితలే" అంటు చెప్పుకుపోతున్నాడు.

రాజు కెదురుగా సుళ్ళు తిరుగుతూ ఏరు గింగిర్లు పెడుతున్నది. రాజుగారి కళ్ళ వెంట నీళ్ళు అలాగే తిరిగిపోతున్నాయి. వెనక తాను కోటప్ప కొండకు వెడితే, తన భజన బృందానికి, మరోదానికి, లేదోపులో పోటీలు పడ్డాయి. జనమంతా ఏ భజన మిగులో తేల్చుకోవాలని కూచున్నారు. తాను నారాయణ తీర్థుల తరంగాలు పట్టించాడు. 'శరణం భవ కరుణామయి కురు దీనదయాళో!' అంటూ మొదలు పెట్టాడు. అవతలి జట్టు చచ్చుపడ్డది. వాళ్ళంతా వచ్చి చూడటం మొదలెట్టారు. తానూ ఇట్టే గ్రహించాడు, వాళ్ళకు తరంగాల్లో ప్రవేశం లేదని. "యజ్ఞా యజ్ఞా సంరక్షణా యాదవ వంశాభరణా" అన్న సాదాన్ని వివిధ గతుల్లో మెలికలు వేయించాడు. పై ప్రేక్షకులంతా మొగ్గలు వేశారు. అవతలి భజన పంతులు వచ్చి తన మెడలోని పూలదండను రాజు మెడలో వేసి, "కృష్ణంరాజుగారికి జై!' అన్నాడు. రాజు 'తప్పు నాయనా! కృష్ణపరమాత్మకు జై' అని జేజేలు కొట్టించాడు. ఆనాటి కోటప్ప కొండ ప్రభలలో నక్షత్రాలను తాకేది నల్లపాటి ప్రభ. ఆ ప్రభల నిండా శివలీలలు ఎంత సుందరంగా ఉండేవో! ఆనాటి ప్రజలే వేరు. ఆ చిత్త ప్రవృత్తే వేరు. ఆ వెర్రి వేరు. ఆ అనుభూతే వేరు.

"బాబూ! పై పంచ కట్టుకోండి. దాటుదాం!" అంటూ సీమప్పు, రాజును ఈ లోకంలోకి తీసుకు వచ్చాడు.

అవతలి ఒడ్డున చేర్చి, దండం పెట్టి, "సెలవు తీసుకొంటా బాబూ!" అన్నాడు సీమప్పు.

"కళ్యాణానికి రావా, సీమప్పా?" అన్నాడు రాజు.

"వడ్లమాను దాక పోయిరావాలి బాబూ!" అన్నాడు సీమప్ప. సీమప్ప వెళ్ళిపోగానే, రాజు తలెత్తి చూచాడు. ఎదురుగా వైకుంఠపురం కనిపించింది. చీకటి క్రమ్మింది. అంతటి చీకటిలోను, ఊరిలో ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు వెలిగిపోతునాయి.

రాజు రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో ఉన్న ఊరికేసి బయలుదేరాడు ఒంటరిగా ఆలోచనలు వెనకకు లాగినవి.

రాజు ప్రభ వైకుంఠపురంలో నలభై సంవత్సరాలు సాగిపోయింది, సరిగ్గా పది సంవత్సరాల క్రితం, స్వామి కళ్యాణం నాడు డొక్కలో పోటు వచ్చింది. అలాగే స్వామివారి కళ్యాణం ముగిసేవరకు ఓపికతో భజన చేయించాడు. ఆ తరువాత వైకుంఠపురంలోని ఆయుర్వేద వైద్యులు ఆచార్లుగారు రాజును పరీక్ష చేసి 'రాజుగారూ! వయసయింది. ఇక మీరు తట్టుకోలేరు. విశ్రాంతి అవసరం' అన్నారు. అప్పటికి రాజు వయసు అరవై సంవత్సరాలు.

"అంతేనంటారా?" అన్నాడు రాజు. "అంతే" అన్నారు ఆచార్యులుగారు. రాజు కళ్ళవెంట నీరు కారిపోయింది. 'నా స్వామి కళ్యాణం చేసుకోవటానికి నాకీ అవరోధమేమిటి?' అని. కన్నీరు మున్నీరయింది. 'స్వామీ! నీ భజన చేసుకోవటానికి, నాకీ అలసట, సొలసట ఏమిటి?' అంటూ వాపోయాడు.

ఆ మరుసటి సంవత్సరం తన తమ్ముడు రామరాజును వైకుంఠపురానికి అప్పగించాడు, కృష్ణంరాజు. ఈ పది సంవత్సరాలుగా కృష్ణంరాజు అస్వస్థతతో, స్వామివారి కళ్యాణానికి రాలేకపోతున్నాడు. తమ్ముడు రామరాజే భజన చెప్పి ఆ కళ్యాణ మహోత్సవాలను జరిపిస్తున్నాడు. వైకుంఠపురం నుంచి తమ్ముడు రామరాజు స్వామి వారి కల్యాణం చేయించి వచ్చాక, అక్కడి విశేషాలు ఓపిగ్గా విని ఆనందించేవాడు. ఆ స్వామి వారికి ఏ అలంకరణ జరిగింది, స్వామి కల్యాణం నాడు ఏయే కీర్తనలు రామరాజు గానం చేసింది అడిగి తెలుసుకుని ఆనందానుభూతిలో మునిగిపోయే వాడు.

ఈ పది సంవత్సరాలలోనూ ఎంత మార్పో! వృద్ధులు ఒక్కొక్కరే పండుటాకుల్లా రాలిపోయారు వైకుంఠపురంలో. రెడ్డెమ్మలాంటి సహృదయుడు వివేకి, జ్ఞాని స్వామి సన్నిధి చేరిపోయాడు. ఆ వార్త విన్న రోజు రాజు శోకమూర్తి ఆయ్యాడు. అలాగే బొల్లయ, అవధాని... ఇలా ఎందరో భక్తులు రాలిపోయారు. ఆ తరం పోయింది... మరో తరం తరలి వచ్చింది.

ఈ సంవత్సరం రామరాజు స్వామి వారి కల్యాణానికి వెళ్ళాడు వైకుంఠపురానికి. కాని కల్యాణం ముందు రోజే తిరిగి వచ్చాడు. అలా అర్ధాంతరంగా తిరిగి వచ్చిన తమ్ముణ్ణి చూసి కృష్ణంరాజు నిరుత్తరుడయ్యాడు. "ఏమిటిది?" అని ప్రశ్నించాడు.

"ఆ ఊరికి, మనకు ఋణం తీరిపోయింది" అన్నాడు రామరాజు.

ఫెళఫెళమని పిడుగు పడినట్లు అయింది. "ఊరు మారిపోయింది. వెర్రి తలలు వేస్తోంది. జ్ఞానలవ దుర్విదగ్ధులంతా పెత్తందారులైనారు. మన భజనను అవమానించారు. ఇంకెక్కడి స్వామి!" అన్నాడు రామరాజు.

కృష్ణంరాజు కూలి పోయాడు. అతని ముందు నలభై సంవత్సరాలనాటి స్వామి సాక్షాత్కరించాడు.

'అంతటి వేలుపుకెంతటి దీనస్థితి!'

రామరాజు వైకుంఠపురం వెళ్ళననటంతో, కృష్ణంరాజు బయలుదేరాడు స్వామి కళ్యాణానికి.

✡✡✡

నల్లని మేఘాల నుండి మెరుపొకటి రాజు హృదయ నైర్మల్యంలా భ్రమసి పోయింది. మరులిప్తలో ఫెళ ఫెళ మంటూ ఉరుమొకటి రాజు మనోవ్యథలా ధ్వనించింది. చలిగాలి వీచింది, వైకుంఠపురంలోని నాస్తికతలా.

రాజు కనులు తెరిచి చూచాడు. ఊరు వచ్చేసింది.

✡✡✡

వీధి దీపాల వెలుతురున నడిచి వెళ్ళాడు రాజు. ఆయనను గుర్తుపట్టి పలుకరించిన వాళ్ళే లేకపోయారు. పెదరత్తయ్య గారింటికి వెళ్ళాడు. పెదరత్తయ్య మనమడిప్పుడు పెత్తందారు. ఆ పెత్తందారిల్లు తాళం వేసి ఉంది. కరణం గారింటికేసి వెళ్ళాడు. కరణంగారు బెజవాడలో మకాం పెట్టారట. ఆ ఇంటిలోనూ ఎవరూ కనిపించలేదు. లంకంత కొంప బావురుమంటున్నది. ఒకప్పుడు బ్రహ్మరథం పట్టించుకున్న ఆ ఊళ్ళో రాజును గుర్తించిన వారే లేకపోయారు. వీళ్ళంతా గుర్తుపట్టలేకపోయినా, 'ఆ వెంకటేశ్వరస్వామి గుర్తుపడతారు' అని, గుడి వీధికేసి బయలుదేరాడు.

ఆ వీధి అంతా జన సమ్మర్ధంగా ఉంది. ఎలక్ట్రిక్ దీపాలు వెలిగిపోతున్నాయి. కాని ఏమిటో ఆ గత శోభ కనిపించలేదు రాజుకు. అతి కష్టం మీద దేవాలయం చేరుకోగలిగాడు. కాని, లోపలకు పోవటానికి వీలుపడింది కాదు. కళ్ళవెంట నీరు తిరిగింది, చివరికి ఆ దేవాలయం కూడ తనను గుర్తించనందుకు. అంతలోనే, ఎవరో "డాన్సు, డాన్సు" అన్నారు. అక్కడి జనమంతా విరగత్రొక్కుకున్నట్లు బయటకు కదిలారు. ఆ సమ్మర్ధంలో రాజు తూలి పడిపోయాడు. ఒకరిద్దరు ఆయన మీదగానే నడిచి వెళ్ళారు. ఆ జనసందోహం తరిలి వెళ్ళి, దేవాలయానికి కొంచెం దూరంలో బండి మీద సాగుతున్న 'డాన్సు' చూస్తున్నారు. రికార్డు సంగీతానికి అనుగుణంగా చిందేస్తున్నారు, ఆ బండి మీద డాన్సు వాళ్ళు. నేల మీద నుండి దగ్గుతెర నుండి తేరుకుని, గోడ నాధారం చేసుకుని గర్భాలయంలోకి వెళ్ళాడు రాజు. స్వామి మోము వెల వెలపోతున్నది ఆ విద్యుద్దీపాల ముందు. ఆ ఆముదపు దీపాల కాంతి, ఆ కాగడాల దీప్తి లేదీనాడు.

బయట "ఓ వయసుకాడ ఇటు రారా!" అంటూ హోరు వినిపిస్తున్నది. రాజు కూలబడ్డాడు స్వామి ముందు.

రాజు మనస్సు శిధిలమయింది. చిన్నగా "ఏ తీరున నను దయచూచెదవో ఇలవంశోత్తమ రామా! నా తరమా భవసాగరమీదను...." అంటూ చెక్కలను ఆడిస్తూ, చిన్నగా పాడుకోసాగాడు. ప్రక్కగా, ఒక్కగా నొక్క స్త్రీమూర్తి వృద్ధురాలు, కండ్లు మూసికుని కూర్చున్నదల్లా కండ్లు తెరిచి చూడసాగింది రాజును. ఆమె పాటను ఆనందానుభూతితో నిమీలిత నేత్ర అయి వినసాగింది. చివరి సారిగా రాజు "లావొక్కింతయు లేదు, ధైర్యము విలోలంబయ్యె ప్రాణముల్ చావుల్ దప్పెను, మూర్ఛ వచ్చె..... నీవే తప్ప నితఃపరంబెరుగ మన్నింపం దగున్ దీనునిన్ రావే ఈశ్వర కావవే వరద సంరక్షించు భద్రాత్మకా!" అంటూ వాలిపోయాడు. పాటగా సాగిన ఆ పద్యాన్ని, ఆ స్తోత్ర గీతాన్ని పూర్తిగా వింటూనే కనులు తెరిచిన ఆ స్త్రీమూర్తి "రాజుగారూ! రాజుగారూ!" అంటూ వచ్చి వాలిపోతున్న ఆ రాజుగారిని పొదవి పట్టుకుంది. ఆఖరిసారిగా కండ్లు తెరిచిన రాజు, "అమ్మా నీవింకా ఉన్నావా? సెలవయింది, స్వామి సెలవయింది" అంటూ కనులు మూశాడు.

నాయకురాలు ఏనాడో చూచింది వైకుంఠపురం. ఈనాడు ఎలా ఉందో చూదామని పనిగట్టుకుని వచ్చింది. రాజు దహన సంస్కారానికి కావలసిన డబ్బిచ్చుకుంది. అది కర్మభవ బంధం. అగ్ని సంస్కారం చేయబోయేముందు చితి చుట్టూ తిరిగి నమస్కరించి "సరస్వతమ్మ కళలలో మరో కళ రాలిపోయింది" అనుకుంటూ కృష్ణవేణమ్మ పాయ అయిన ఏటిలో స్నానం చేసింది. తెల్లవారేసరికి అనుకోనంత కృష్ణకు వరద వచ్చి, ఏటి పాయ నంటి ఉన్న రాజుగారి చితాభస్మాన్ని చిటికెడు మిగల్చకుండా తనలో లీనం చేసుకొంది. చుండు సీనుడు కాటికెళ్ళి "నిన్ననే చివరి దర్శనం స్వామీ!" అంటూ ఆక్రోశించాడు.

కృష్ణమ్మ భీకరంగా, దీనంగా ఏదో అవ్యక్తభావాన్నాలాపించింది ఆ నీటి ఉరవడిలో.

✡✡✡